مقایسه ارزشیابی عملکرد آموزشی اعضای هیأت علمی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان توسط دانشجویان با خودارزیابی اساتید

تیمور آقاملایی*، صدیقه عابدینی

چکیده

مقدمه: مقایسه ارزشیابی عملکرد آموزشی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان با خودارزیابی آنها می‌تواند موجب شناخت بهتر نقاط قوت و ضعف آموزش شود. هدف این مطالعه، مقایسه ارزشیابی عملکرد آموزشی اعضای هیأت علمی دانشکده بهداشت بندرعباس توسط دانشجویان با خودارزیابی اساتید بود.

روش‌ها: جمعیت مورد مطالعه این پژوهش پیمایشی- مقطعی، اعضای هیأت علمی و دانشجویان دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی بندرعباس بودند. تعداد ۲۰ نفر از اعضای هیأت علمی به صورت سرشماری انتخاب شدند. هر استاد علاوه بر خودارزیابی، توسط ۲۰ نفر دانشجو که به روش تصادفی ساده انتخاب شدند، مورد ارزشیابی قرار گرفت. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه‌ای بود که بر اساس مقیاس لیکرت تهیه شده و شامل ۲۰ سؤال ۵ گزینه‌ای بود. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج: میانگین نمرات خودارزیابی اساتید ۶/۳ ± ۸۹/۷ و میانگین نمرات ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان ۶/۵ ± ۸۵/۱ بود که اختلاف آماری معنی‌داری بین آنها وجود داشت. ضریب همبستگی بین نمرات خودارزیابی اساتید با نمرات ارزشیابی آنها توسط دانشجویان ۰/۲۶ به دست آمد. نمره خودارزیابی اکثر (۷۵ درصد) اساتید بالاتر از نمره ارزشیابی آنها توسط دانشجویان بود.

نتیجه‌گیری: نتایج خودارزیابی اعضای هیأت علمی برای بهبود کیفیت تدریس قابل استفاده می‌باشد. اساتید نیز می‌توانند برای ارزشیابی خود توسط دانشجویان اهمیت بیشتری قائل شوند.

واژه‌های کلیدی: ارزشیابی، خودارزیابی، دانشجو، استاد.

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی / پاییز و زمستان ۱۳۸۶؛ ۷(۲): ۱۹۱ تا ۱۹۹

مقدمه

ارزشیابی از شایستگی، عملکرد، دانش و توانایی اعضای هیأت علمی، از موضوعات مورد توجه مؤسسات آموزش عالی است.

* **آدرس مکاتبه:** دکتر تیمور آقاملایی (استادیار) گروه خدمات بهداشتی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان، بلوار جمهوری اسلامی، بندرعباس.

teamurp@yahoo.com

صدیقه عابدینی، مربی گروه خدمات بهداشتی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان (fabedini@yahoo.com).

این طرح با شماره ۸۵۸۲ در دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان به ثبت رسیده و هزینه آن از طرف این دانشگاه پرداخت گردیده است.

این مقاله در تاریخ ۸۵/۱۱/۲۱ به دفتر مجله رسیده، در تاریخ ۸۵/۶/۲ اصلاح شده و در تاریخ ۸۶/۱۰/۱۵ پذیرش گردیده است.

همه مدیران مؤسسات آموزشی به دنبال دستیابی به روش‌های مناسب برای انجام این امر مهم هستند(۱).

مدل‌های مختلفی برای ارزشیابی اعضای هیأت علمی وجود دارد که ارزشیابی توسط مسؤولین، ارزشیابی به وسیله همکاران، ارزشیابی توسط دانشجویان و خودارزیابی، نمونه‌هایی از آن است. از میان روش‌های پیش‌گفت، ارزشیابی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان از رایج‌ترین مواردی است که در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی به کار گرفته می‌شود(۲و۳).

موضوع ارزشیابی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان در آموزش عالی چندین سال محل بحث و مذاکره بوده است(٤و٥). التمن (Aultman) معتقد است ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان می‌تواند یک منبع ارزشمند برای بازخورد به آنها

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-02]

به منظور بهبود کیفیت آموزش باشد. وی اعتقاد خاصی به ارزشیابی تکوینی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان دارد و آن را از این جهت که می‌تواند با ارائه بازخورد فوری، فرصت مناسبی برای بهبود روش تدریس فراهم کند و همچنین سبب ارتقای یادگیری در فراگیران شود، ارزشمند می‌داند(٦). از طرف دیگر، گرین وود (Greenwood) با ارزشیابی معلمان توسط فراگیران مخالف، و معتقد است که صفات شخصیتی و ویژگی‌های کلی محیطی، درک و قضاوت‌های افراد را تحت تأثیر قرار می‌دهد و دلیلی وجود ندارد که دانش-آموزان و دانشجویان در ارزشیابی خود از معلمان و اساتید از این نوع خطاها مصون باشند(٧).

گرچه ارزشیابی دانشجو از آموزش یک جزء ضروری است، اما مکانیسم کاملی برای ارزشیابی ایفای نقش اعضای هیأت علمی نیست(٨). توصیه شده که در کنار این نوع ارزشیابی، از روش‌های مکمل، از جمله خودارزیابی اساتید نیز استفاده شود(٩).

خودارزیابی یک تکنیک قوی برای بهبود توانمندی معلم است و با اعتقادات وی در مورد توانایی‌اش در آموزش به فراگیران در ارتباط است(١٠). در یک مطالعه که با هدف مقایسه ارزشیابی عملکرد آموزشی اساتید جراحی توسط دستیاران با خودارزیابی اساتید در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان انجام شد، نمره ارزشیابی اساتید جراحی توسط دستیاران از نمره خودارزیابی آنها پایین‌تر بود(١١). در مطالعه مردچیا (Mordechai) همبستگی متوسطی بین نمرات ارزشیابی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان با خودارزیابی آنها وجود داشت(١٢).

مقایسه ارزشیابی عملکرد آموزشی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان با خودارزیابی آنها می‌تواند موجب شناخت بهتر نقاط قوت و ضعف آموزش شده و به نوعی ارزشیابی از عملکرد اساتید نیز محسوس شود(٣). هدف این مطالعه، مقایسه ارزشیابی عملکرد آموزشی اعضای هیأت علمی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان توسط دانشجویان با خودارزیابی اساتید در سال تحصیلی ٨٦-١٣٨٥ بود.

روش‌ها

این پژوهش یک مطالعه پیمایشی- مقطعی است. جمعیت مورد مطالعه آن، دانشجویان و اعضای هیأت علمی دانشکده بهداشت و اساتید مدعو از دانشکده‌های پزشکی و پرستاری مامایی دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان بودند که در سال تحصیلی ٨٦-١٣٨٥ در دانشکده بهداشت مشغول تدریس دروس تئوری بودند.

روش نمونه‌گیری اساتید به صورت سرشماری بود. تعداد ٢٠ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه که در زمان انجام پژوهش در دانشکده بهداشت تدریس داشتند، مورد مطالعه قرار گرفتند. اساتیدی که از سایر دانشگاه‌ها یا سازمان‌ها با دانشکده بهداشت همکاری می‌کردند و همچنین مدرسین غیر هیأت علمی وارد مطالعه نشدند.

دانشجویانی که وارد مطالعه شدند، در رشته‌های کاردانی بهداشت عمومی، کاردانی بهداشت محیط و کارشناسی ناپیوسته حشره‌شناسی پزشکی تحصیل می‌کردند. دانشجویان مهمان از سایر دانشگاه‌ها وارد مطالعه نشدند. برای ارزشیابی هر استاد ٢٠ نفر دانشجو از مقاطع و سال‌های تحصیلی مختلف که با استاد مورد نظر درس تئوری داشتند، انتخاب شدند و روش نمونه‌گیری از دانشجویان برای ارزشیابی هر استاد به صورت تصادفی ساده بود. به این صورت که ابتدا دانشجویانی که با هر کدام از اساتید درس تئوری داشتند مشخص گردیدند و برای ارزشیابی استاد مورد نظر، ٢٠ نفر از آنها به صورت تصادفی ساده انتخاب شدند. البته در بعضی از موارد، بر حسب تصادف، یک دانشجو ممکن بود بیش از یک استاد را ارزشیابی کند.

ابزار جمع‌آوری داده‌ها،دو پرسشنامه متناظر بود که بر اساس مقیاس لیکرت تهیه شده بود. این پرسشنامه‌ها شامل ٢٠ سؤال ٥ گزینه‌ای بودند که هر سؤال به صورت کاملاً خوب (٥)، خوب (٤)، متوسط (٣)، ضعیف (٢) و خیلی ضعیف (١) نمره‌دهی می‌شد. بازه نمرات پرسشنامه از ٢٠ تا ١٠٠ بود.

پرسشنامه‌ها حاوی سؤالاتی در زمینه چگونگی سازمان-دهی و ارائه درس به شکل منظم، تسلط استاد بر موضوع درس و توانایی ارائه آن، نحوه تعامل و برقراری ارتباط با دانشجویان و استفاده از روش‌های آموزشی متنوع بود. در تهیه پرسشنامه‌ها از فرم‌های ارزشیابی موجود در دانشگاه با اعمال تغییراتی در آنها استفاده شد. از آنجایی که ماهیت بعضی از دروس تئوری با هم متفاوت بود، سعی گردید در پرسشنامه‌ها سؤالاتی گنجانده شود که تقریباً جنبه عمومی داشته و در تدریس تمام این دروس الزامی باشد.

برای تعیین روایی پرسشنامه‌ها از روش اعتبار محتوا استفاده شد. به این ترتیب که پرسشنامه‌ها در اختیار افراد آگاه قرار گرفت و با اعمال تغییراتی، روایی آنها مورد تأیید قرار گرفت. ضریب آلفای کرونباخ سؤالات پرسشنامه ٠/٨١ به

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-02]

دست آمد که نشان داد سؤالات پرسشنامه از پایایی نسبتاً خوبی برخوردار است.

برای خودارزیابی اساتید، پرسشنامه‌های مورد نظر بین آنها توزیع و حداکثر تا یک هفته بعد جمع‌آوری گردید. در پرسشنامه‌هایی که اساتید خود را مورد ارزیابی قرار دادند، مشخصات فردی آنها درج نشد و فقط برای هر استاد یک کد در نظر گرفته شد. برای ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان نیز پرسشنامه‌های مورد نظر بین دانشجویانی که قرار بود هر استاد را ارزشیابی نمایند، توسط پرسنل آموزش در کلاس‌ها توزیع و پس از تکمیل بلافاصله جمع‌آوری می‌شد. دانشجویان نیز پرسشنامه‌های ارزشیابی از اساتید را بدون درج مشخصات فردی خود تکمیل نمودند.

داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS-13 مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. برای خلاصه کردن داده‌ها از شاخص‌های توصیفی، شامل فراوانی، میانگین و انحراف معیار استفاده شد. برای مقایسه ارزشیابی عملکرد آموزشی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان با خودارزیابی اساتید، از آزمون آماری t زوج و برای مقایسه خودارزیابی اساتید با ارزشیابی توسط دانشجویان در گروه‌های مختلف اساتید، از آزمون t مستقل استفاده شد. مقدار P کمتر از ۰/۰۵ به عنوان سطح معنی‌دار در نظر گرفته شد. برای تعیین همبستگی میان نمرات خودارزیابی اساتید و ارزشیابی دانشجویان از اساتید از ضریب همبستگی پیرسون (Pearson) استفاده گردید.

نتایج

از ۲۰ نفر اعضای هیأت علمی، ۱۲ نفر (۶۰ درصد) مرد و ۸ نفر (۴۰ درصد) زن بودند. از این تعداد، ۷ نفر (۳۵ درصد) دارای رتبه علمی استادیار و ۱۳ نفر مربی بودند. تمام اساتید و دانشجویان انتخاب شده پرسشنامه‌ها را تکمیل نمودند و میزان پاسخ‌دهی در مورد اساتید و دانشجویان هر دو ۱۰۰ درصد بود.

میانگین کل نمرات خودارزیابی اساتید ۶/۳ ± ۸۹/۷ و میانگین کل نمرات ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان ۶/۵ ± ۸۵/۱ بود که اختلاف آماری معنی‌داری بین آنها وجود داشت(p=۰/۰۱۶ و t=۲/۶۴). ضریب همبستگی بین نمرات خودارزیابی اساتید با نمرات ارزشیابی آنها توسط دانشجویان ۰/۲۶ به دست آمد.

از ۲۰ سؤال موجود در پرسشنامه بین نمرات خودارزیابی اساتید و نمرات ارزشیابی داتشجویان از اساتید در هشت مورد شامل ارائه مطالب هر درس به شکل منظم و مرتبط با یکدیگر، معرفی منابع جدید و با ارزش مرتبط با موضوع درس، ارائه توضیحات واضح و قابل فهم برای دانشجویان، استفاده مطلوب از وقت کلاس برای فعالیت‌های آموزشی، توضیح مطالب با صدای واضح و رسا، برگزاری کلاس‌ها بطور مرتب و منظم، ابراز علاقه‌مندی به رشته تخصصی خود و شوق به تدریس و یادگیری دانشجو و توانایی ارائه و انتقال مفاهیم درسی اختلاف معنی‌داری وجود داشت (P < ۰/۰۵) و در سایر موارد اختلاف معنی‌داری مشاهده نشد (جدول ۱). در بین میانگین نمرات خودارزیابی اساتید، گزینه «ارائه مطالب هر درس به شکل منظم و مرتبط با یکدیگر» (۰/۲۲ ± ۴/۹۵) بیشترین امتیاز و گزینه «ارزیابی اطلاعات قبلی دانشجویان در مورد موضوع درس جدید قبل از شروع تدریس» (۰/۹۳ ± ۳/۸۵) کمترین امتیاز را داشت. در بین میانگین نمرات ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان، گزینه «برخورد محترمانه با دانشجویان» (۰/۳۲ ± ۴/۵۶) بیشترین امتیاز و گزینه «معرفی منابع جدید و با ارزش مرتبط با موضوع درس (۰/۵۹ ± ۳/۸۵)، کمترین امتیاز را به خود اختصاص داد.

همچنین نتایج نشان داد که نمرهٔ کلی خودارزیابی ۱۵ نفر از اساتید بالاتر از نمره ارزشیابی آنها توسط دانشجویان است. حداقل و حداکثر امتیاز خودارزیابی اساتید، ۷۷ و

جدول ۱: مقایسه میانگین و انحراف معیار نمرات ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان و نمرات خودارزیابی اساتید به تفکیک سؤالات

سؤالات	میانگین نمرات ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان	میانگین نمرات خودارزیابی اساتید	نتایج آزمون
سازمان‌دهی موضوع تدریس در قالب یک طرح و برنامه مشخص	۴/۴۲ ± ۰/۲۷	۴/۶ ± ۰/۵۹	t=-۱/۳۴ p=۰/۱۹

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-02]

ارائه مطالب هر درس به شکل منظم و مرتبط با یکدیگر	۴/۴۳ ± ۰/۳۴	۴/۹۵ ± ۰/۲۲	t=-۵/۳ p=۰/۰۰۰
ارزیابی اطلاعات قبلی دانشجویان در مورد موضوع درس جدید قبل از شروع تدریس	۳/۹۲ ± ۰/۴۳	۳/۸۵ ± ۰/۹۳	t=۰/۲۹ p=۰/۷۷
خلاصه کردن مطالب و نتیجه‌گیری از آنها بعد از خاتمه درس	۴/۱ ± ۰/۴۷	۴/۲۵ ± ۰/۷۸	t=-۱/۱ p=۰/۳
معرفی منابع جدید و با ارزش مرتبط با موضوع درس	۳/۸۵ ± ۰/۵۹	۴/۳۵ ± ۱/۱	t=-۱/۳ p=۰/۰۴
ارائه توضیحات واضح و قابل فهم برای دانشجویان	۴/۲۹ ± ۰/۳۶	۴/۸ ± ۰/۴۱	t=-۴/۶ p=۰/۰۰۰
استفاده مطلوب از وقت کلاس برای فعالیت‌های آموزشی	۴/۳۴ ± ۰/۳	۴/۷ ± ۰/۴۷	t=-۳/۵ p=۰/۰۰۲
تغییر مناسب لحن صدا در طول تدریس	۴/۱۸ ± ۰/۴۶	۴/۳ ± ۰/۷۳	t=-۰/۸۵ p=۰/۴
توضیح مطالب با صدای واضح و رسا	۴/۳ ± ۰/۴۶	۴/۶۵ ± ۰/۴۸	t=-۲/۸ p=۰/۰۱
برقرای ارتباط مناسب با دانشجویان	۴/۳ ± ۰/۳۷	۴/۶ ± ۰/۵	t=-۲/۰ p=۰/۰۵
برگزاری کلاس‌ها بطور مرتب و منظم	۴/۴۳ ± ۰/۳۸	۴/۷ ± ۰/۵۷	t=-۲/۸ p=۰/۰۱
برخورد محترمانه با دانشجویان	۴/۵۶ ± ۰/۳۲	۴/۸ ± ۰/۴۱	t=-۲/۰ p=۰/۰۶
ابراز علاقمندی به رشته تخصصی خود و شوق به تدریس و یادگیری دانشجو	۴/۳۸ ± ۰/۴۳	۴/۷ ± ۰/۴۷	t=-۱/۳ p=۰/۰۴
استفاده از روش‌های آموزشی متنوع و مناسب با اهداف آموزشی برای انتقال مفاهیم درسی	۴/۱۱ ± ۰/۳۸	۴/۱۵ ± ۰/۸۱	t=-۰/۲۱ p=۰/۸۳
ارزیابی یادگیری دانشجویان در طول ترم از طریق طرح سؤالات مناسب	۳/۹۶ ± ۰/۴۱	۴/۰۰ ± ۰/۵۶	t=-۰/۲۲ p=۰/۸۲
ارائه مطالب درسی به صورت کاربردی و همراه با مثال‌های متنوع	۴/۲۸ ± ۰/۳۴	۴/۳ ± ۰/۷۳	t=-۰/۰۶ p=۰/۹۵
تسلط بر مفاهیم علمی و مطالب درسی	۴/۵۱ ± ۰/۳۵	۴/۶۵ ± ۰/۴۸	t=-۰/۸۱ p=۰/۴۲
توانایی ارائه و انتقال مفاهیم درسی	۴/۴ ± ۰/۳۷	۴/۷ ± ۰/۴۷	t=-۲/۴ p=۰/۰۲
توانایی ایجاد انگیزه در دانشجویان برای یادگیری و مطالعه	۴/۱ ± ۰/۴۴	۴/۲۵ ± ۰/۶۳	t=-۱/۳

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-02]

بیشتر			
توانایی مشارکت دادن دانشجویان در بحث ها و فعال‌سازی کلاس	٤/١٥ ± ٠/٣٥	٤/٣٥ ± ٠/٧٤	t=-١/٢ p=٠/٢٣
			p=٠/١٩

۹۸ بود. این نمرات برای ارزشیابی دانشجویان از اساتید در بازه ٦٧/٢ و ۹٥/٨ قرار داشت. ده نفر از اساتید نمره ارزشیابی خود را بالاتر از ۹۰ ارزیابی کردند در صورتی که دانشجویان تنها نمره ۳ نفر از اساتید را بالاتر از ۹۰ ارزشیابی نمودند.

میانگین نمره خودارزیابی اساتید مرد ٦/٦ ± ۸۹/۳ و میانگین نمره خودارزیابی اساتید زن ٦/٢ ± ۹۰/۱ بود و اختلاف آماری معنی‌داری بین آنها وجود نداشت (P=۰/۷۹). میانگین نمره ارزشیابی اساتید مرد توسط دانشجویان ٦/٧ ± ۸٥/٦ و میانگین نمره ارزشیابی اساتید زن توسط دانشجویان ٦/٤ ± ٨٤/٢ بود که اختلاف آماری معنی‌داری بین آنها وجود نداشت (P=۰/٦٥).

میانگین نمره خودارزیابی اعضای هیأت علمی مربی ٦/٨ ± ۸۹/٧ و میانگین نمره خودارزیابی اعضای هیأت علمی استادیار ٥/٥ ± ۸۹/٤ بود که اختلاف آماری معنی‌داری بین آنها وجود نداشت (P=۰/۹۱). میانگین نمره ارزشیابی اعضای هیأت علمی مربی توسط دانشجویان ٤/٦ ± ۸٥/٤ و میانگین نمره ارزشیابی اعضای هیأت علمی استادیار توسط دانشجویان ۹/۳ ± ٨٤/٢ بود که در این مورد نیز اختلاف آماری معنی‌داری بین آنها وجود نداشت (P=۰/٦۹).

بحث

هدف این مطالعه، مقایسه ارزشیابی عملکرد آموزشی اعضای هیأت علمی دانشکده بهداشت دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان توسط دانشجویان با خودارزیابی اساتید در سال تحصیلی ۸٦-۱۳۸٥ بود. همان گونه که نتایج نشان داد نمره کلی ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان از نمره کلی خودارزیابی آنها پایین‌تر بود و اختلاف آماری معنی‌داری بین آنها مشاهده شد. در مقایسه عملکرد آموزشی اساتید جراحی توسط دستیاران با خودارزیابی آنها در دانشگاه علوم پزشکی اصفهان، نمره ارزشیابی اساتید توسط دستیاران از نمره خودارزیابی آنها پایین‌تر بود که نتایج آن با مطالعه حاضر مطابقت دارد(۱۱).

در مطالعه‌ای که با هدف مقایسه نتایج ارزیابی اساتید گروه مامایی در حیطه تئوری و بالینی از نظر دانشجو و خودسنجی اعضای هیأت علمی گروه مامایی انجام شد، در تمام موارد، اساتید نگرش مثبت‌تری نسبت به خود در مقایسه با نظر دانشجویان داشتند و نمره خودارزیابی آنها بالاتر بود(۱۳). در مطالعه‌ای دیگر که با هدف بررسی عوامل مرتبط با ارزشیابی اساتید دانشگاه علوم پزشکی اراک توسط دانشجویان انجام شد، نتایج نشان داد که برداشت اساتید از کیفیت و محتوای تدریس با دیدگاه دانشجویان متفاوت است. همچنین بین نمرات ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان با خودارزیابی آنها همبستگی نسبتاً ضعیفی وجود داشت(١٤).

در یک پژوهش که با هدف بررسی میزان همخوانی نحوه آموزش اساتید مقطع بالینی با دیدگاه دانشجویان دانشکده پزشکی ساری انجام شد، همبستگی میان خودارزیابی اساتید و ارزیابی آنان توسط دانشجویان در تدریس نظری و بالینی پایین بود که با نتایج مطالعه حاضر مطابقت دارد(۱٥). نتایج مطالعه مردچیا نیز در مورد ضریب همبستگی بین نمرات ارزشیابی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان با خودارزیابی آنها با نتایج مطالعه حاضر مطابقت دارد(۱۲).

در بررسی تک تک سؤالات موجود در پرسشنامه، در هشت مورد، بین نمرات ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان با نمرات خودارزیابی آنها اختلاف آماری معنی‌داری مشاهده شد که تا حدود زیادی با نتایج مطالعه خطیبی در دانشگاه علوم پزشکی کردستان مطابقت دارد(١٦).

در حیطه‌هایی که اختلاف آماری معنی‌داری بین خود-ارزیابی اساتید و ارزشیابی آنها توسط دانشجویان مشاهده نشد، می‌توان نتیجه گرفت که هم اساتید و هم دانشجویان به نقاط قوت و ضعف تدریس واقف هستند. از مهم‌ترین مواردی که بین اساتید و دانشجویان تفاوت وجود داشت، می‌توان به ارائه مطالب دروس به شکل منظم و مرتبط با یکدیگر، ارائه توضیحات واضح و قابل فهم برای دانشجویان، توضیح مطالب با صدای واضح و رسا، توانایی ارائه و انتقال مفاهیم درسی و ایجاد انگیزه در دانشجویان برای یادگیری اشاره کرد.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-02]

هرچند تفاوت سطح دانش و درک اساتید و دانشجویان و نیز وجود دانشجویان متفاوت از نظر یادگیری در کلاس درس ممکن است تا حدودی این اختلافات را توجیه نماید، اما در عین حال، اساتید باید این تفاوت‌ها را در برنامه تدریس خود در نظر داشته باشند و ضمن ارتباط مطالب با آموخته‌های قبلی فراگیران، متناسب با سطح درک و فهم دانشجویان، مطالب را ارائه نمایند نه آن گونه که خود فکر می‌کنند. علاوه بر این، اعضای هیأت علمی در تدریس خود نباید تنها به انتقال مفاهیم اکتفا کنند، بلکه باید در دانشجویان انگیزه کافی برای یادگیری ایجاد نمایند.

یکی از اختلافات مشاهده شده بین خودارزیابی اساتید و ارزیابی آنها توسط دانشجویان، برقراری ارتباط مناسب با دانشجویان بود. برقراری ارتباط مناسب با فراگیران از ارکان اصلی آموزش محسوب می‌شود. استاد باید از برقراری این ارتباط مناسب و سازنده آگاه باشد و حتی نظر دانشجویان را در این مورد جویا شود تا چنان که موانعی برای برقراری ارتباط وجود دارد، برطرف شود.

استفاده مطلوب از وقت کلاس برای فعالیت‌های آموزشی و برگزاری کلاس‌ها بطور مرتب و منظم، از دیگر مواردی است که بین دانشجویان و اعضای هیأت علمی اختلاف نظر وجود دارد. در این خصوص لازم است هم دیدگاه اعضای هیأت علمی و هم دیدگاه دانشجویان در مورد مفهوم استفاده مطلوب از وقت کلاس برای فعالیت‌های آموزشی مشخص شود و از طرفی، لازم است اعضای هیأت علمی نسبت به برگزاری مرتب و منظم کلاس‌های خود متعهد باشند. به هر حال، لازم است این نتایج به اساتید منعکس شود تا در جهت تقویت نقاط قوت و رفع نقاط ضعف خود تلاش نمایند و نظر دانشجویان را نسبت به نحوه تدریس خود جویا شوند. به عبارتی، می‌توان گفت مقایسه خودارزیابی و ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان و بازخورد نتایج به دست آمده به اساتید، موجب بهبود کیفیت تدریس آنها خواهد شد.

یکی از اهداف ارزشیابی اعضای هیأت علمی، ارائه بازخورد به آنها به منظور ارزیابی مهارت‌های آموزشی، محتوای آموزشی مورد استفاده و نحوه ارائه آن می‌باشد(۸). شاید بتوان گفت بهترین شیوه برای ارزشیابی از کار مربی، خودارزیابی است، زیرا زمانی که مسؤولیت قضاوت و داوری درباره نحوه آموزش در کلاس درس به خود مربی محول شود و او نتیجه فعالیت‌های خود را نامناسب تشخیص دهد، مسؤولیت اصلاح و بهبود بخشیدن به عملکرد خود را می‌پذیرد(۱).

برای اینکه خودارزیابی موفقیت‌آمیز باشد و نتایج واقعی ارائه گردد، اساتید باید بهره‌گیری از ارزشیابی را وسیله‌ای مطمئن برای کسب رضایت خاطر بیشتر از شغل خود در نظر بگیرند و نتیجه خودارزیابی آنها نباید هرگز در اختیار افرادی که از آن به صورت وسیله‌ای برای ارتقا یا عدم ارتقای اعضای هیأت علمی استفاده می‌کنند، قرار گیرد. باید از نتایج خودارزیابی به منظور برنامه‌ریزی برای بر طرف نمودن نقاط ضعف و افزایش توانمندی اعضای هیأت علمی در تدریس استفاده شود. در چنین حالتی است که نتایج خودارزیابی واقعی‌تر می‌شود.

از طرف دیگر، یکی از دلایل احتمالی بالاتر بودن نتیجه خودارزیابی اساتید در مقایسه با ارزشیابی آنها توسط دانشجویان، عدم وجود فرهنگ خودارزیابی است. لازم است ابتدا فرهنگ خودارزیابی در بین اعضای هیأت علمی ایجاد شود و دلایل خودارزیابی نیز بر آنها روشن شود و پس از آن، انتظار نتایج واقعی‌تر را در خودارزیابی و همبستگی آن با ارزیابی اساتید توسط دانشجویان از آنها داشت. علاوه بر این، خودارزیابی در شرایطی که هدف ایجاد انگیزه برای تغییر رفتار است، مفید خواهد بود و نتایج واقعی‌تری را به همراه خواهد داشت.

همان گونه که نتایج این مطالعه نشان داد، بین نمرات خودارزیابی و ارزشیابی اساتید توسط دانشجویان بر حسب جنس و رتبه علمی اختلاف آماری معنی‌داری مشاهده نشد. نتایج تحقیق فلیسچمن (Fleischman) و ویلیامز (Williams) که در کالج سنت ایندیانای (St. Indiana) ایالات متحده انجام گرفت، نشان داد که دانشجویان مؤنث گاهی در زمینه‌های مختلف استادان را بهتر از دانشجویان مذکر مورد ارزیابی قرار می‌دهند. همچنین در این تحقیق آمده است که اعضای هیأت علمی زن در سطح بالاتری توسط دانشجویان مورد ارزیابی قرار گرفته‌اند(۱۷). این نتایج با نتایج مطالعه حاضر مطابقت ندارد که یکی از دلایل احتمالی آن کم بودن حجم نمونه این مطالعه است. لازم است در این زمینه تحقیقات بیشتری با حجم نمونه بالا و در سطح وسیع‌تر انجام شود.

نتیجه‌گیری

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-02]

دانشجو و استاد، دو رکن اصلی ارزشیابی هستند، بنابراین، استفاده از نظرات هر دو، از اهمیت زیادی برخوردار است. در عین حال، به منظور به دست آوردن نتایج واقعی‌تر، باید از نتایج خودارزیابی اساتید، برای بهبود کیفیت تدریس آنها استفاده شود و اساتید نیز برای ارزشیابی خود توسط دانشجویان اهمیت بیشتری قائل شوند.

از نقاط قوت این مطالعه، بکارگیری دو شیوه ارزشیابی از کار اعضای هیأت علمی و مقایسه نتایج به دست آمده با هم بود. در این خصوص عدم مطابقت نمرات خودارزیابی با ارزشیابی اعضای هیأت علمی توسط دانشجویان بطور کلی و در بعضی از حیطه‌ها، از نتایج قابل تأمل و مهم این مطالعه است. از نقاط ضعف مطالعه وجود دروس تئوری متفاوت و نیز رشته‌ها و مقاطع تحصیلی متفاوت و تخصص‌های متفاوت اعضای هیأت علمی بود که ممکن است نتایج ارزشیابی را تا حدودی تحت تأثیر قرار داده باشد. بنابراین، توصیه می‌شود در صورت امکان، مطالعات دیگری با حذف تأثیر این عوامل انجام شود.

منابع

۱. سیف علی‌اکبر. اندازه‌گیری، سنجش و ارزشیابی آموزشی. چاپ چهارم. تهران: دوران. ۱۳۸۳.

2. Rahnema Sh, Jennings F, Kroll P. Student perception of the "Student Evaluation of Instruction" form as a tool for assessing instructor's teaching effectiveness. NACTA Journal Sep 2003. [cited 2007 Jan 9]. Available from: http://findarticles.com/p/articles/mi_qa4062/is_200309/ai_n9301104

3. Tamar AI. Teaching effectiveness as measured by student ratings and instructor self-evaluation. Higher Education 1982; 11(6): 629-34.

4. Trout P. Flunking the test, the dismal record of student evaluation. [cited 2008 Jan 6]. Available from: http://www.aaup.org/AAUP/pubsres/academe/2000/JA/Feat/trou.htm

5. Ory JC. Faculty thoughts and concerns about student rating. New Directions for Teaching and Learning 2001; 87: 3-15.

6. Aultman LP. An unexpected benefit of formative student evaluations. College Teaching 2006; 54(3): 251-8.

7. Greenwood GE, Bridges CM, Ware WB, McLean JE. Student evaluation of college teaching behaviors instrument: a factor analysis. The Journal of Higher Education 1973; 44(8): 596-604.

8. Instructional policies, responsibilities and guidelines. [Cited 2008 Jan 8]. Available from: http://www.trinity.edu/departments/academic_affairs/hb/instrpol/evalcrse.htm#TOP

9. Morrison J. ABC of learning and teaching in medicine: Evaluation. BMJ 2003 Feb 15; 326(7385): 385-7.

10. McDonald B, Boud D. The impact of self-assessment on achievement: the effects of self-assessment training on performance in external examinations. Assessment in Education 2003; 10(2): 209-20.

۱۱. گوهریان وحید، کفعمی زهرا، یمانی نیکو، امیدی‌فر نوید، صفایی منصور. مقایسه ارزشیابی عملکرد آموزشی اساتید جراحی توسط دستیاران با خودارزیابی اساتید. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی ۱۳۸٤؛ ٥(۱): صفحات ٦۲ تا ۹.

12. Mordechai M. Students' evaluation and instructors' self-evaluation of university instruction. Higher Education 1988; 17(2): 175-81.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-02]

۱۳. سوکی زهرا. مقایسه نتایج ارزیابی اساتید گروه مامایی در حیطه تئوری و بالینی از نظر دانشجو و خودسنجی اعضای هیأت علمی گروه مامایی. ازمجموعه مقالات اولین همایش بین المللی اصلاحات و مدیریت تغییر در آموزش پزشکی (ششمین همایش کشوری آموزش پزشکی) ۱۳۸۲. تهران: انتشارات دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی: صفحه ٥٤.

١٤. رفیعی مریم، سیفی محمد. بررسی عوامل مرتبط با ارزشیابی اساتید دانشگاه علوم پزشکی اراک توسط دانشجویان. از مجموعه مقالات اولین همایش بین المللی اصلاحات و مدیریت تغییر در آموزش پزشکی (ششمین همایش کشوری آموزش پزشکی) ۱۳۸۲. تهران: انتشارات دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی: صفحه ٦٦.

١٥. وحیدشاهی کوروش، محمدجعفری حمید. بررسی میزان همخوانی خودارزیابی نحوه آموزش اساتید مقطع بالینی با دیدگاه دانشجویان دانشکده پزشکی ساری سال ١٣٨٤. از مجموعه مقالات هشتمین همایش آموزش پزشکی ۱۳۸۵. کرمان: انتشارات دانشگاه علوم پزشکی کرمان: صفحه ۲۰۰.

١٦. خطیبی راز، ساعدپناه مجتبی، وهابی احمد، محرابی سمراد، یزدان‌پناه کامبیز، روستایی حسن. بررسی میزان مطابقت نتایج ارزشیابی اساتید از دیدگاه دانشجویان با نظرات اساتید در مورد خود در دانشگاه علوم پزشکی کردستان. از مجموعه مقالات هشتمین همایش آموزش پزشکی ۱۳۸۵. کرمان: انتشارات دانشگاه علوم پزشکی کرمان: صفحات ۱۱۹ تا ۲۰.

17. Fleischman HL, Williams L. An introduction to program evaluation for classroom teachers. [Cited 2008 Jan 8]. Available from: http://teacherpathfinder.org/School/Assess/assess.html

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-02]

Comparison of Self and Students' Evaluation of Faculty Members in School of Health of Hormozgan University of Medical Sciences

Aghamolayi T, Abedini S.

Abstract

Introduction: *Comparing the results of students' evaluation and faculty members' self-evaluation can reveal the strengths and weaknesses of faculty members in teaching. The aim of this study was to compare students' evaluation of teaching and faculty members' self-evaluation in School of Health in Bandar Abbas.*
Methods: *The population under study in this cross-sectional survey was faculty members and students of School of Health in Bandar Abbas University of Medical Sciences. Twenty faculty members selected through census sampling method evaluated themselves. In addition to self-evaluation, each faculty member was evaluated by 20 students who were selected randomly. The data gathering tool was a questionnaire consisted of 20 questions with 5 point Likert scale. Data was analyzed by SPSS software.*
Results: *The mean of the faculty members' self evaluation scores was 89.7±6.3 and the mean of this evaluation by students was 85.1±6.5 which demonstrated a significant difference. The correlation coefficient between the scores of self-evaluation and evaluation by students was 0.26. The scores of self-evaluation for most faculty members (75 percents), was higher than the scores of evaluation by students.*
Conclusion: *The results of faculty members' self-evaluation are exploitable for improving the quality of teaching. It is recommended that faculty members take students' evaluation of teaching into consideration more seriously.*

Keywords: Evaluation, Self-evaluation, Student, Faculty member

Addresses:
Corresponding Author: Teymour Aghamolaei, Assistant Professor, Department of Health Services, School of Health, Hormozgan University of Medical Sciences, Jomhouri Eslami Blvd. Bandar Abbas, Hormozgan, Iran. E-mail: teamurp@yahoo.com
Sedighe Abedini, Instructor, Department of Health Services, School of Health, Hormozgan University of Medical Sciences. E-mail: fabedini45@yahoo.com

Source: Iranian Journal of Medical Education 2008 Aut & Win; 7(2): 191-198.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-02]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-11-02]